

SIHHATLİ BİR PEYGAMBER TASAVVURU AÇISINDAN PEYGAMBERİMİZİN BEŞERÎ VE NEBEVÎ ŞAHSİYETİ

Hasan YENİBAŞ*

Özet:

Peygamberler, insanlar içinden seçilmiş fakat insanlarda bulunmayan bir donanıma da sahip kılınmışlardır. Bundan dolayı peygamberleri bir melek gibi görmek yanlış olduğu gibi, sıradan bir insan gibi görmek de doğru değildir. Peygamberimiz ise bütün peygamberler içinde en üstün konumda bulunmaktadır.

Her peygamber gibi, Peygamberimizin de bir beşerî yönü bir de peygamberlik yönü vardır. Bu iki kimliğin doğru ve dengeli değerlendirilmesi, sıhhatli bir peygamber tasavvuru açısından oldukça önemlidir.

Çalışmamızda, Hz. Peygamber'in beşerî ve nebevî yönleri değerlendirilmiş ve bunların ele alınmasında dengenin önemine vurgu yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Peygamberimiz, Peygamberlik, Beşerîlik, Şahsiyet.

The Human and Prophetic Personality of Our Prophet in Terms of a Sound Prophethood Thought

Abstract:

Prophets were chosen among human beings but they were equipped with qualifications that human beings do not have. Therefore, it is wrong to regard prophets as angels; it is not appropriate to regard them as ordinary people. Our Prophet is in a superior rank to all of the prophets.

Our Prophet has both a human aspect and a prophetic aspect. It is very important to evaluate those two identities correctly and in a balanced way in terms of a sound prophetic thought.

In this study, the human and prophetic aspects of the Prophet are evaluated; and the importance of the balance while dealing with them is emphasized.

Key Words: Our Prophet, Prophethood, Human, Personality.

---

* Yrd. Doç. Dr., Fatih Üniversitesi İlahiyat Fakültesi

GİRİŞ

Peygamberlerin iki şahsiyeti vardır. 1. Beşerî şahsiyet, 2. Nebevî şahsiyet. Her peygamber, nebevî şahsiyetleriyle meleklerle irtibata geçip vahiy alır. Beşerî şahsiyetiyle de insanlarla temasa geçerek, onlara her hususta örnek olur. Kur'an-ı Kerim'deki şu ayet, bu hususa işaret etmektedir: “Gerçekten Allah, kendi içlerinden birini, onlara ayetlerini okuması, onları her türlü kötülüklerden arındırması, kendilerine kitap ve hikmeti öğretmesi için resul yapmakla müminlere büyük bir lütf ve inayette bulunmuştur. Hâlbuki daha önce onlar besbelli bir sapıklık içinde idiler.”¹

Peygamberlerin insan olması Allah'ın değişmeyen sünnetlerinden biridir. Ayette ifade edildiği gibi bu durum, insanlar için bir lütuftur. İnsanlar bu durumu tam anlayamadıkları için değişik itirazlar yöneltmişlerdir ki, Kur'an bu hususu şöyle vurgulamaktadır: “Onun halkından kâfir olup ahiret buluşmasını yalan sayan ve kendilerine dünya hayatında bol nimet verdiğimiz eşraf takımı: “Bu,” dediler, “Sizin gibi bir insandan başka bir şey değil, baksanıza sizin yediklerinizden yiyor, sizin içtiklerinizden içiyor. Eğer siz, sizin gibi bir beşere itaat edecek olursanız, büyük bir kayba ve hüsrana uğrarsınız.”²

Her peygamber gibi Peygamberimiz de bir beşerdir. Yine her peygamber gibi, hususi donanımlı bir beşerdir. Allah tarafından seçilmiş, yetiştirilmiş ve muhafaza edilmiştir³. Busayrî'nin dediği gibi, “İlmin vardıdığı son nokta şudur: O, bir beşerdir. Fakat onların en mükemmelidir.”⁴ Nitekim yakut da bir taştır. Ancak taşların en kıymetlisidir. Bundan dolayı onun hakkında sıradan bir insan hakkında konuşuyor gibi konuşamayız. Onun da bir annesi, babası ve bir maddi yanı vardır. Ancak onu sadece maddi yönü ile açıklamak imkânsızdır.

Peygamberimizle ilgili sıhhatli bir anlayışa sahip olabilmemiz ve yaptığı işleri doğru anlayabilmemiz için, onun beşerî ve nebevî şahsiyetini izah etmemiz gerekmektedir. Onun bu iki şahsiyeti bir bütün oluşturmaktadır. Bundan dolayı her iki şahsiyeti birlikte değerlendirilmelidir. Zira beşerî yönü göz önüne alınmazsa Peygamber-

1 Âl-i İmrân, 3/164. Ayrıca bkz. Cum'a, 62/2.

2 Mü'minûn, 23/33-34.

3 Bkz. Mâide, 5/67.

4 Kaside-i Bürde, 19, *Dersaadet 1313*. Busayrî'nin bu mısraları Türkçeye manzum olarak şu şekilde tercüme edilmiştir:

Elbet anlatamaz şair böylesin,
Nutku tutulmuştur, kalem neylesin,
Bırak da son sözü ilim söyleyin:
Âdem evladının o en hasıdır,

Yaratılmışların en âlâsıdır. (Kaya, Mahmut, *Kaside-i Bürde'yi Türkçe Söyleyiş*, 65. İst. 2001.)

rimizi tebcilde ifrata kaçıp, ona, Yahudi ve Hıristiyanların peygamberlerine yaptığı gibi ulûhiyete mahsus sıfatlar izafe etme vartasına düşülebileceği gibi, tefritle, beşerî ahvaliyle ilgili haberleri esas alıp, Resulullah'ı diğer insanlardan biri gibi görerek kad-rini takdirde kusur işlenebilir. Hâlbuki mümin, bizzat Kur'an'ın emriyle, Resulullah'ı kendi canından daha aziz tutmak, daha çok sevmek zorundadır.⁵

Biz beşerî ve nebevî yönü arasındaki dengenin önemine işaret ettikten sonra şim-di, bu iki yönü, bu denge çerçevesinde değerlendireceğiz.

1. Beşerî Şahsiyeti

Peygamberimiz, diğer insanlar gibi bir anne-babadan dünyaya gelmiş, yaşadığı toplum içerisinde fazilet sahibi ve yüksek ahlakî özellikleri haiz bir insan olarak yaşamıştır. O, gençliğinden itibaren mürüvvet yönüyle insanların en üstünü, hayâda en kâmil, asalette en mümtaz, himayede en güzel, tahammülde en kavi, sözüne en sadık, güvende en ileri ve her türlü sefahatten en uzaktı. Peygamberliğinden önce de bir peygamber gibi yaşamış ve cahiliye dönemi pisliklerine asla bulaşmamıştır.⁶ Onun peygamberlik öncesi hayatı, peygamberliğine bir hazırlanma dönemidir. Allah, adım adım onu peygamberliğe hazırlamıştır. Normal bir insanın hayatında bile onun istikbalini gösteren izlere tesadüf olunduğu herkesçe kabul edilen bir gerçektir. Fertler hakkında böyle olduğu gibi aile reisleri, kabile ve millet rehberleri hakkında da böyledir. O halde aynı şeyin, insanlara gönderilen en hakiki rehberler ve en yüksek islahatçılar hakkında da böyle olmasında bir mani yoktur.⁷ Peygamberimizin nübüvvetinden önceki hayatı için de bu durum söz konusudur. Bundan dolayı peygamber olunca pek çok kimse onu yadırgamamış ve davetine icabet etmiştir.⁸

O, hayatı boyunca asla yalan söylememiştir. İnsan hayatının olgunluk dönemi sayı-lan 40 yaşına kadar en küçük bir meselede yalan söylemeyen bir insanın peygamberlik gibi çok ciddi bir konuda Allah'a karşı yalan söylemesi düşünülemez.⁹

Cahiliye toplumu onu güvenilir tanıdı. Bundan dolayı kendisine “el-Emin” di-yorlardı.¹⁰ Güvenilirlik konusunda akla ilk gelen Peygamberimizdi. Konuyla alakalı

5 Bkz. Ahzâb, 33/6.

6 İbn Hişam, I, 119; İbn Sa'd, I, 121.

7 Şiblî, *Asr-ı Saadet*, III, 67 (Trc. Ömer Rıza Doğrul). Müellif, aynı yerde, konuyla ilgili olarak, Peygamberimizin risalet öncesi hayatında meydana gelen ve onun nübüvvetine delil olan harikulade olayları da değerlendirmekte ve sahih rivayetlere dayanarak Hz. Amine'nin rüyası, Yahudi ve Hıristiyanlar arasında Peygamberimizin doğumuna dair haberler, şakk-ı sadr hadisesi ve taşların Peygamberimize selam vermeleri gibi olayları örnek vermektedir.

8 Bkz. Buhârî, Tefsir, (111) 1; Tefsir, (26) 2; Müslim, İman, 355.

9 Buhârî, Bed'ü'l-Vahy, 3, 6.

10 Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, III, 425; İbn Hişam, I, 119.

şu örnekler oldukça çarpıcıdır. Kâbe tamir edilmiş ve Hacerü'l-esved'in tekrar eski yerine konulması büyük bir mesele haline gelmişti. Kabileler kılıçlarını yarıya kadar sıyırmış ve herkes bu şerefin kendisine ait olmasını istiyordu. Sonunda şöyle bir karara vardılar. Kâbe'ye ilk girenin hakemliğini kabul edeceklerdi. Herkes merakla bekliyordu. Bu durumdan Peygamberimizin haberi yoktu. Onun Kâbe'ye girişini görenler sevinç izhar ettiler ve "Emin" geliyor dediler ve onun hükmüne razı olacaklarını söylediler.¹¹

Peygamberimize güvenleri tam olmasaydı böyle davranmazlardı. Resûlullah (s.a.s.) o gün henüz peygamber değildi ama herkesin güven duyduğu bir insandı.¹²

Peygamberimizin çevre ülkelerin hükümdarlarına mektuplar gönderdiği dönemde Roma imparatoru Heraklyus'un sözleri de konumuzu aydınlatması bakımından önemlidir. Heraklyus, Peygamberimizin kendisine gönderdiği mektubu baştan sona okuduktan sonra, o sırada Şam bölgesinde bulunan Ebû Süfyan'ı çağırttı ve aralarında şu şekilde bir konuşma geçti:

- Ona uyanlar çoğunlukla kimlerdir, zenginler mi fakirler mi?
- Fakirler.
- Hiç ona inananlardan dönenler oldu mu?
- Şimdiye kadar hayır.
- Artıyorlar mı, eksiliyorlar mı?
- Her geçen gün biraz daha çoğalıyorlar.
- Hayatında hiç yalan söylediğini duydunuz mu?
- Hayır, onu hiç birimiz yalan söylerken duymadık.

Ebû Süfyan'dan aldığı cevaplardan çok etkilenen Heraklyus kendini tutamayarak şöyle demiştir: "Bir insanın bunca zaman, insanlara yalan söylemekten kaçınıp da Allah'a karşı yalan söylemesi mümkün değildir."¹³

a. Peygamberlik delili olarak beşerî şahsiyeti

Peygamberimizin nübüvvetinin en büyük delillerinden biri beşerî şahsiyettir.¹⁴ "Önce en yakın akrabalarını uyar."¹⁵ ayeti nâzil olunca Peygamberimiz, Safâ tepesine

11 Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, III, 425; Hakim, *Müstedrek*, I, 458.

12 Bkz. İbn Hişam, I, 127.

13 Buhârî, *Bed'ü'l-Vahy*, 6.

14 Bkz. Canan, İbrahim, *Peygamberimizin Tebliğ Metotları*, I, 250; Erul, Bünyamin, *Sahabenin Sünnet Anlayışı*, 95.

15 Şuarâ, 26/214.

çıkmiş, bütün akrabalarını toplamış ve onlara şöyle demiştir: “Eğer, size şu vadinin arkasında saldırmak üzere bekleyen atlılar var desem, bana inanır mısınız?”¹⁶ Taberî’nin rivayetinde ise, “Aranızdaki davranışım hakkında ne dersiniz?” şeklinde bir soruyla söze başlamıştır. Orada bulunanlar: “Sen doğru sözlü ve güvenilir bir kimsesin, şimdiye kadar herhangi bir yalanını duymadık” derler. Bu cevabı alan Peygamberimiz asıl konuya girer ve şöyle der: “Öyleyse şimdi size haber veriyorum: Ben sizlere gönderilmiş Allah’ın elçisiyim. Allah’a ibadet edin, putları terk edin. Aksi halde gökten üzerinize ceza inecek ve toptan helak olacaksınız.”¹⁷

Bu olaydan daha önce henüz risaletin başlama vetiresinde ve vahye hazırlık döneminde, ilk vahyin gelişiyle birlikte Peygamberimiz vefakâr eşi Hz. Hatice’ye gelmiş ve kendisine bir şeyler olmasından korktuğunu söyleyince, Hatice onu “Hayır, Allah seni asla utandırmaz. Çünkü sen akrabalarını gözetir, güçsüzlerin sıkıntılarını yüklenir, yoksulun ihtiyacını karşılar, misafiri ağırlar ve hak sahibine yardım edersin.” diyerek teselli etmiş ve durumun ne olduğunu öğrenmek için akrabası ve bir Hıristiyan âlimi olan Varaka b. Nevfel’e götürmüş, o da gördüğü şeyin bir melek olduğunu söylemiştir.¹⁸

Peygamberimizin insanî faziletlerini dost düşman herkes kabul etmiştir. Onun mazisi tertemizdi. Peygamberimizden kendisini töhmet altında bırakacak tek bir davranış sadır olmamıştır. Eğer böyle olmasaydı, çocukluk arkadaşı olan Hz. Ebû Bekir, onun nübüvvetini duyar duymaz kabul eder miydi? Peygamberimiz, Hz. Ebû Bekir’in, teklifini kolaylıkla kabul ettiğini ifade için şöyle demiştir: “Müslümanlar arasında, Ebû Bekir kadar, teklifimi hiçbir tereddüt geçirmeden kabul eden bir başkasını görmedim.”¹⁹ Hayatını İslâm’a düşmanlıkla geçiren Ebû Cehil bile ona şöyle demiştir: “Ben seni inkâr etmiyorum, ben senin getirdiklerini inkâr ediyorum.”²⁰ Bu ifade üzerine şu ayet nazil oldu: “Onların söylediklerinin seni üzeceğini elbette çok iyi biliyoruz. Doğrusu onlar seni yalancı saymıyorlar, fakat zalimler, bile bile Allah’ın ayetlerini inkâr ediyorlar.”²¹

Peygamberimizin doğruluğunu bilmelerine rağmen rekâbet hissi inanmalarına mani oluyordu. Nitekim Muğire b. Şu’be’nin naklettiğine göre, o, henüz Müslüman olmadan önce Ebû Cehil’le beraber Mekke sokaklarında yürürken Peygamberimizle karşılaşırlar. Peygamberimiz onlara bazı şeyler anlatarak tebliğde bulunur. Ebû Cehil,

16 Buhârî, Tefsir, (111) 1; Tefsir, (26) 2; Müslim, İman, 355.

17 Taberî, II, 204.

18 Buhârî, Bed’ü'l-Vahy, 3; Müslim, İman, 252.

19 İbn Hişam, *Sîre*, 160.

20 Kâdı İyâz, *Şîfa*, 31.

21 En’am, 6/33. Âyetin yorumuyla ilgili bkz. Elmalılı, *Hak Dini*, III, 1913-1915.

(küstaḥça): Ya Muhammed! Eğer bunları ahirette tebliğ ettiğine dair şahit aramak için yapıyorsan, biz sana şahitlik yaparız. Allah'a yemin olsun ki, eğer söylediklerinin doğru olduğunu bilseydim sana tâbi olurum, dedi. Peygamberimiz yanımızdan ayrılınca bana dönüp şöyle dedi: Biliyorum ki onun söyledikleri haklıdır. Fakat beni ona iman etmekten alıkoyan bir şey var: Benî Kusay, hicâbe, sikâye, nedve ve livâ bizde dediler, biz de evet dedik. Şimdi de peygamber bizden diyorlar. Vallahi ben buna evet diyemem.”²²

b. Mükemmel örnek olması bakımından beşeriyeti

Her türlü insanî faziletiyle birlikte o da bir beşerdî. Beşer olarak hayatın bütün badire ve zorluklarını göğüslemişti. O, yetim olarak büyüdü.²³ Daha doğmadan babasını, altı yaşında annesini, sekiz yaşında da dedesi Abdulmuttalib'i kaybetti. Hüznün en anlamlısını,²⁴ özlemin en değerlisini²⁵ ve sevincin en soylusunu²⁶ o yaşamıştır.²⁷

Peygamberimizin özellikle yetim olarak büyümesi ve çektiği diğer sıkıntılar, ileride yükleneceği çok ağır bir yük ve büyük bir vazifeden dolayı önemlidir. Zira bu vazifeye önceden hazırlanması gerekiyordu. Tevekkülün zirvesinde, bütün güçlülere göğüs gerebilecek bir yapıda yetişmeliydi. Zenginliğin şımarttığı veya sefaletin, yoksulluğun tamamen pısrıklaştırdığı bir insan olmaktan Allah onu korudu. Ve hayatının her safhasında itidal ve istikameti muhafaza, ifrat ve tefritten uzak bir insan olarak yetişmesini temin etti.

O, bir lider, rehber ve önderdi. Bundan dolayı da bu türlü sıkıntıları yaşamış olması önemlidir. Zira yetimliğin ne demek olduğunu bilmelidir ki, raiyetine şefkatli bir baba gibi davranabilsin. Fakirliği tatmış olmalı ki, idaresi altındakilerin durumunu idrak edip onlara öyle muamele etsin.

22 Hindî, *Kenzü'l-Ummâl*, XIV, 39-40.

23 Duhâ, 93/6.

24 Mesela, Taif dönüşünde şöyle dua etmiştir: “Allah'ım, güçsüz ve çaresiz kaldığımı, halk nazarında horlandığımı ancak sana arz ve şikâyet ederim. (...) Allah'ım, aldırmam çektiklerime; yeter ki, uğradığım senin gazabın olmasın. Fakat bana bunları göstermeyecek kadar engindir senin affın, merhametini...” (İbn Hişâm, *Sîre*, I, 266). Değişik örnekler için bkz. İbn Hişâm, *Sîre*, II, 70, 74; Tirmizî, *Menâkıb*, 69; Buhârî, *Cenâiz*, 43; Müslim, *Fedâil*, 63.

25 Mesela, şehitlik arzu ve özlemini şu sözlerle dile getirmiştir: “Muhammed'in canı kudret elinde olan Allah'a yemin olsun ki, ben Allah yolunda savaşıp öldürülmeyi, sonra yine savaşıp öldürülmeyi, sonra yine savaşıp öldürülmeyi çok arzu ederim.” (Müslim, *İmâre*, 103; Buhârî, *Cihad*, 7.)

26 Örneğin Ka'b b. Züheyr'in Müslüman olmasına o kadar sevinmiştir ki, üzerindeki hırkayı çıkarıp Ka'b'a hediye etmiştir. (Bkz. İbn Hişâm, *Sîre*, II, 344-348) Değişik örnekler için bkz. Buhârî, *Menâkıb*, 23; Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, III, 227, 280; Ebû Davud, *Akdiye*, 11; Tirmizî, *Ahkâm*, 3.

27 Bkz. Çakan, İsmail Lütfi, *Siyasetli Muhammed*, 113-153 arasında konuyla ilgili tahliller yer almaktadır.

Peygamberimizin beşer oluşuna pek çok ayet ve hadiste de yer verilmiştir. Ancak şunu da belirtelim ki, Hz. Peygamber’in vahiy öncesi şahsiyeti, Muhammed’den, yaklaşılabilen ve taklit edilebilen, her hususta takip edilebilecek örnek bir insan çıkardı. Resûlullah Aleyhissalâtü Vesselam, bir taraftan yaklaşılabilirliği kolaylaştırmak, diğer taraftan da aşırı ve hatalı bir telakkiyi önlemek için, bu hususu vurgulamış²⁸ ve “Ben sizin gibi bir insanım.”²⁹, “Bir kulun yediği gibi yer, oturduğu gibi otururum. Çünkü ben de ancak bir kulum.”³⁰ Hz. Peygamber, kullandığı ‘kurumuş et yiyen bir kadının oğluyum’ ifadesiyle, kendisinin hayat tarzı açısından, toplumun diğer fertlerinden farklı olmadığını vurgulamıştır.

c. Beşerîliği bağlamında unutmaması

Peygamberimizin pek çok beşerî tezahürü gibi, zaman zaman unuttuğu da olmuştur. Bizzat kendisi, unutmaması sebebi olarak beşer oluşunu göstermiştir: “Ben bir insanım, sizin unuttuğunuz gibi, ben de unuturum. Öyleyse unuttuğum zaman bana hatırlatın.”³¹

Peygamberimizden bu ifadelerin sâdir olmasına şöyle bir olayın sebep olduğu rivayet edilmektedir:

“Resûlullah (s.a.s.) namaz kıldı, eksik mi yaptı, yoksa fazla mı yaptı hatırlamıyorum. Selam verdiğinde ona:

-Ya Resûlallah! Namazda bir şey mi oldu, denildi. O, ne olduğunu sorunca, onlar:

-Sen şöyle şöyle kıydın dediler. Bunun üzerine Hz. Peygamber ayağını büktü, kibleye döndü, iki secde yaptı ve selam verdi. Sonra yüzünü bize döndürdü ve şöyle dedi:

“Şayet namazda bir şey olsa ben size haber veririm. Ben de sizin gibi bir beşerim; sizin unuttuğunuz gibi ben de unuturum. Unuttuğumda bana hatırlatın...”³²

Burada şu hususu kısaca belirtmekte fayda mülâhaza ediyoruz. Peygamberimizin unutmamasını her hangi bir insanın unutmaması gibi değerlendirmek uygun değildir. Onun unutmaması ve yanılması, dinî bir hükmün ortaya konulmasına ve bunun insanlara öğretilmesine vesile olur.³³ Nitekim İmam Mâlik’in Muvatta’da kaydettiği bir rivayet bu konuya ışık tutmaktadır. Peygamberimiz, “Ben muhakkak ki unutmaz veya unutmaz”

28 Canan, İbrahim, *Peygamberimizin Tebliğ Metotları*, I, 255.

29 Buhârî, Salât, 31; Müslim, Mesâcid, 92-94.

30 Abdurrezzâk, *Musannef*, X, 415.

31 Buhârî, Salât, 31; Müslim, Mesâcid, 92-94; Nesâî, Sehv, 25; Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, I, 379, 420, 424.

32 Buhârî, Salât, 31; Müslim, Mesâcid, 92-94; Nesâî, Sehv, 25; Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, I, 379, 420, 424.

33 Kâdî İyaz, *Şifâ*, 443.

turulurum; tâ ki sünnet koyayım” buyurmaktadır.³⁴ Hadisin Şifâ’da yer verilen bir vechi de şöyledir: “Ben unutmam, fakat unutturulurum, tâ ki benim vasıtamla sünnet konulsun.”³⁵

Peygamberimizin unutmama ve yanlışlama gibi hallerinin bir tesadüf olmayıp, İslam’ın tebliğinde başvurulmuş semâvî bir metot, ilâhî bir yönlendirme olduğu kabul edilince³⁶ bu konudaki rivayetleri anlamak kolaylaşacaktır.

Evet, bütün peygamberler gibi o da bir beşerdir. Beşeriyetin gereği, bir beşer gibi yaşamış ve ilâhî, yüce hakikatleri yaşamada her yönüyle ümmetine örnek olmuştur. Eğer her yönüyle melekî bir şahsiyet izhar edip, mucizeye dayanan bir hayat yaşasaydı insanlara örnek olamazdı.³⁷ Onun her hali, peygamberliğine, risalet ve nübüvvetine şahittir, delildir. Onun bazı tavır ve davranışları olağanüstüdür, ancak o, genelde bize bıraktığı manevî mirasında sadedir, mütevazıdır. Onun sünneti, her insanın dilerse yapabileceği, hayatına düstur haline getirebileceği türdendir. Çünkü o, ferdî, içtimaî, ekonomik, siyasî, kalbî ve zihnî bütün hal ve hareketlerinde Allah tarafından insanlığa numune-i imtisal olarak gönderilmiş rehberdir, tek önderdir.³⁸

2. Nebevî Şahsiyeti

Peygamberimizin beşerî şahsiyetinin yanında bir de nebevî şahsiyeti vardır. O, bu şahsiyetiyle gökler ötesi âlemlerle irtibata geçer ve vahiy alır. Bunun için de kendisine diğer insanlarda bulunmayan özel bir donanım verilmiştir. Çünkü Allah’tan gelen mesajları hiç kırılmaya uğramadan ve değişime maruz kalmadan bütün netliği ve berraklığıyla insanlara aktarabilmesi ve yansıtabilmesi için nebevî şahsiyeti, vahiyyle gelen bilgileri bizzat yaşayarak ve uygulayarak her yönüyle örnek olabilmesi için de beşerî şahsiyeti bulunmalıdır. Bu iki şahsiyet peygamberliğin ayrılmaz unsurlarıdır.

Kur’an-ı Kerim, Peygamberimizin bu iki şahsiyetini aynı ayette takdim eder: “De ki: Şüphesiz ben de sizin gibi bir beşerim. Ancak bana, ilahınızın tek bir ilah olduğu vah yediliyor.”³⁹

34 *Muvatta*, Sehiy, 2.

35 *Şifâ*, 443.

36 Canan, İbrahim, “Hz. Peygamber Aleyhisselâm Hiç Unutmuş ve Yanılmış mıdır?”, *Sünnetin Dindeki Yeri*, 289.

37 Canan, İbrahim, “Hz. Peygamber Aleyhisselâm Hiç Unutmuş ve Yanılmış mıdır?”, *Sünnetin Dindeki Yeri*, 294.

38 Gölçük, Şerafettin, “Hz. Peygamber’le Birlikte Olmak”, *Ebedî Risalet*, II, 25.

39 *Kehf*, 18/110.

Peygamberimiz hep vahyin kontrolünde yaşamış⁴⁰ ve vahyi verilerin ışığında hareket etmiştir.⁴¹ Kur'an'ın ifadesiyle, "O, asla hevasından konuşmaz. Onun konuştuğu ancak kendisine yapılan vahiydir."⁴² Bundan dolayı "Peygamber, her ne getirmişse almak, her neyi yasaklamışsa kaçınmak" gerekir.⁴³

Bir mümin için, en büyük vazife olan Allah'ı sevmenin gereği Hz. Peygamber'in sünnetine uymaktır, yine en büyük ideal olan Allah sevgisini kazanmanın tek yolu da onun sünnetine uymaktan geçmektedir: "Ey habibim şöyle söyle: Eğer Allah'ı seviyorsanız bana uyun, ta ki Allah da sizi sevsin ve günahlarınızı affetsin."⁴⁴

Peygamberimizi tanımının en önemli yönlerinden biri de sağlıklı bir peygamber tasavvuruna sahip olmaktır. Bu tasavvurun oluşmasında en önemli faktör öncelikle, Kur'an ve elbette ki onun mübelliğ ve müfessiri olan Hz. Peygamber'in sözleridir.

Hız. Peygamber'in nübüvvet ile görevlendiriliş, Resul olarak gönderiliş, ilk dönemde inen surelerin en önemli konusunu oluşturmaktadır. Hız. Peygamber kendisine yüklenen bu ilahî vazifeyi, çevresine söz konusu vahiyleri okumak suretiyle duyurmaya çalışmıştır. Dolayısıyla aralarında kırk yıl gayet normal bir hayat yaşamış olan Hız. Peygamber'in bürünmüş olduğu bu yeni kimliğini, risalet misyonlu kişiliğini, -inansın veya inkâr etsin- çevresindekiler, onun bu yönünü konu eden ayetlerden dinliyorlardı. Elbette ona ve getirdiği vahye inanan sahabe için, Hız. Peygamber'i ve misyonunu en güzel ve net bir şekilde anlatan, onun Allah, Kur'an ve insanlar nezdindeki konumunu belirleyen en önemli kaynak yine Kur'an idi. Bu sebepledir ki sahabe, Yüce Allah'ın kendilerine takdim ettiği bir peygamber tasavvuru ile yetişmiştir. Kur'an onu bütün gerçekliğiyle takdim ederken, bir taraftan da cahilî Arap zihniyetindeki olağanüstü güçlere inanmış, melekleşmiş hatta adeta ilahlaştırılmış,⁴⁵ beşer üstü bir peygamber telakkisini tashih etmeye çalışmış ve müşriklerin Hız. Peygamber'den bu doğrultudaki beklentilerine en güzel cevapları vermiştir.⁴⁶

Bu cahilî peygamber telakkisine sahip olan müşrikler, Peygamberimizin "kendileri gibi beşer nevinden oluşunu"⁴⁷, hele hele "(Mekke ve Taif gibi) iki büyük şehrin

---

40 Tur, 52/48.

41 Konuyla ilgili bkz. Bayraktar, İbrahim, *Değişik Yönleriyle Hız. Peygamber*, 52.

42 Necm, 53/3-4.

43 Haşr, 59/7.

44 Âl-i İmrân, 3/31.

45 Yahudilerin Hız. Uzeyr, Hristiyanların Hız. İsa hakkındaki telakkileri için bkz. Tevbe, 30; Mâide, 73, 116.

46 Erul, Bünyamin, *Sahabenin Sünnet Anlayışı*, 95-96.

47 Sâd, 38/4, 8.

ileri gelenlerinden birisi olmayışını⁴⁸ kabul edememişler ve bu doğrultuda pek çok itiraz ortaya koymuşlardır. Oysa Allah peygamberliği kime, nerede ve nasıl vereceğini daha iyi bilmektedir.⁴⁹ Hâlbuki kendi içlerinden bir peygamber göndermesi Allah'ın onlara büyük bir lütfuydu⁵⁰ ama onlar bunu idrak edemiyorlar ve “Ne oluyor bu ‘Peygamber’e, böyle peygamber mi olur: Yemek yiyor, çarşı pazarda dolaşılıyor! Bari yanında heybetli bir melek olsaydı da etrafındaki insanları korkutup uyarıda bulunsaydı.” diyorlardı.⁵¹ Müşriklerin zihniyetine göre, insanlar üzerinde etkili olmak için beşer değil de üstün bir varlık, hiç değilse güçlü bir lider olmalı, yanında istediği her şeyi yapacağı heybetli bir melek bulunmalıydı.⁵² Yine onlar bu zihniyetin bir uzantısı olarak “Yahut kendine bir hazine verilse yahut kendisinin içinden yiyeceği bir bahçesi olsaydı.” diyorlardı.⁵³ Müşrikler bununla da kalmayıp, Hz. Peygamber’e yerden pınarlar fişkırtmadıkça, aralarından ırmaklar akan hurma bahçeleri ve üzüm bağları olmadıkça, gökyüzünü parçalayıp üzerlerine parçalar getirmedikçe, Allah’ı ve melekleri karşılına getirmedikçe, altından yapılma bir evi olmadıkça, göğe çıkıp hazır bir kitap getirmedikçe kendisine inanmayacaklarını söylüyorlardı. Kur’an ise onlara şu cevabı veriyordu: “Ben rabbimi tenzih ederim, ben sadece bir beşer-resul değil miyim?”⁵⁴

Risalet vasfıyla beşer vasfını bir arada zikreden Kur’an, Peygamberimizin Allah’ın Resûlü olduğunu hatta ondan önce de resuller geçtiğini⁵⁵ ama onun Allah’ın son elçisi olduğunu belirtir.⁵⁶

Kur’an ayrıca Peygamberimizin hidayetle ve hak din ile bütün insanlara müjdeci ve uyarıcı, yol gösterici ve âlemlere rahmet olarak gönderildiğini belirterek onun nübüvvet misyonuna da dikkat çekmiştir.

Kur’an’ın yanı sıra bizzat Peygamberimiz de yer yer nebevî şahsiyetiyle ilgili açıklamalarda bulunmuştur. Zira onun bu yönü de tebliğ vazifesi içerisinde yer alıyordu.

“Ben yaratılıştta peygamberlerin ilki, gönderilişte sonuncusuyum.”⁵⁷ buyuran Peygamberimiz, “Bana, benden evvel, hiç kimseye verilmeyen beş şey verilmiştir:

48 Zuhruf, 43/30-31.

49 En’am, 6/124.

50 Âl-i İmran, 3/164; Bakara, 2/129; Cum’a, 62/2.

51 Furkan, 25/7.

52 Yıldırım, Suat, *Kur’ân-ı Hâkim ve Açıklamalı Meali*, 359.

53 Furkan, 25/8.

54 İsrâ, 17/90-93.

55 Âl-i İmrân, 3/144.

56 Ahzâb, 33/40.

57 Müslim, Kader, 16.

Bir aylık mesafeden (düşmanın kalbine) korku salmakla yardıma mazhar oldum. Yeryüzü bana namazgâh ve sebab-i taharet kılındı. Bu itibarla ümmetimden namaz vaktini idrak eden herkes (bulunduğu yerde) namaz kılsın! Ganimet benden evvel kimseye helâl sayılmadığı halde bana helâl kılındı. Ve bana şefaât (hakkı) da verildi. (Yine benden evvel) her peygamber sadece kendi kavmine gönderiliyordu; ben bütün insanlığa elçi olarak gönderildim.”⁵⁸ diyerek nübüvvetiyle ilgili bazı hususları vurgulamıştır. Yine kendi ifadesiyle, Peygamberimiz, diğer peygamberlere nazaran, cennette en çok ümmeti olan peygamberdir.⁵⁹ O, Âdemoğlunun efendisidir.⁶⁰ O, müminlere kendi nefislerinden daha yakındır. Bundan dolayı, kendi döneminde, borçlu olarak veya bakıma muhtaç kimseler bırakarak ölen sahabenin borçlarını üstlenmiş, yakınlarına sahip çıkmıştır.⁶¹ Hz. Muhammed (s.a.s.), Allah tarafından yedirilen, içirilen,⁶² önu gibi arkasını da görebilen,⁶³ gözleri uyusa da kalbi hep uyanık olan bir peygamberdir.⁶⁴

Kur’an onun hayatını örnek olarak takdim eder. Vahyin kontrolü altında ve ilâhî teyide mazhar olarak yaşamış olan Resûlullah (s.a.s.), müminler için yegâne örnektir. “Gerçekten Allah’ı, ahiret gününü arzulayanlar ve Allah’ı çok zikredenler için size Allah’ın Resulünde pek güzel bir örnek vardır.”⁶⁵ ayeti bu gerçeğin ifadesidir.

Onun ümmetine mirası sünnetidir. Sünnet, kıyamete kadar, hayata hayat kılacağı-mız, ibadetten itikada, düşünceden kalp ve ruh hayatına, ondan da ekonomi ve yönetime kadar her konuda yanılmaz prensipler sunan tükenmez bir kaynaktır. Bu gerçek bizzat Allah Resûlü tarafından şu ifadelerle anlatılmıştır: “Size iki şey bırakıyorum, eğer onlara sınırsız sarılırsanız, asla sapıtmazsınız. Bunlar; Allah’ın kitabı ve Resulünün sünnetidir.”⁶⁶

Hz. Peygamber ve sünnetiyle ilgili ayet ve hadislerde yer alan ve müminlerde sıhhatli bir peygamber tasavvuru oluşturan bu ve benzeri ifadeler, sahabede öyle bir bakış açısı geliştirmişti ki, onlar, sünnete ait her meseleye ısrarla sahip çıkmışlardır.

58 Buhârî, Teyemmüm 1; Salât, 56. Bu hadis Peygamberimizin hasâisiyle ilgilidir. Bunların sayısı hadiste geçen beş hususla sınırlı değildir. Bkz. Bayraktar, İbrahim, *Değişik Yönleriyle Hz. Peygamber*, 97-103.

59 Müslim, İman, 330-331.

60 Tirmizî, Menâkıb, 1; İbn Mâce, Zühd, 37; Ahmed b. Hanbel, I, 295.

61 Müslim, Ferâiz, 15.

62 Buhârî, Savm, 48; Müslim, Sıyâm, 55-56.

63 Buhârî, Ezan, 71; Müslim, Salât, 112.

64 Bkz. Buhârî, Teravih, 1; Menakıb, 24; Teheccüd, 16; Müslim, Müsafirin, 125.

65 Ahzâb, 33/21.

66 *Muvatta*, Kader, 3.

Sonuç

Son olarak şunu belirtmek istiyoruz: Hz. Peygamber hakkında sağlıklı bir telakkiyi koruyabilmek için hem beşerî hem de nebevî şahsiyetlerini iyi dengelemek gerekir. Aksi takdirde, nebevî şahsiyetini dikkate almadan, sadece beşerî şahsiyeti üzerinde durmak, o şahsiyetten bahseden naslara fikrimizi yoğunlaştırmak, onu tamamen herhangi bir insan veya akıllıca bir insan seviyesine indirmek gibi bir tefrit olur. Nebevî yönünü hiç düşünmeden, getirdiği kemalâtı şahsından bilmek de onu ilahlaştırmak gibi bir ifrata götürebilir. Onda gerçekten, bir başka beşerde görülmeyen bir kemalât, bir yücelik vardır. Fakat o, bu kemalâtın kaynağı değildir. O, bu kemalâta mazhardır, yansıtıcıdır. O, aynanın güneşi yansıttığı gibi, Allah'ın feyzini bize yansıtmaktadır.⁶⁷

Peygamberimizin şahsiyeti ile ilgili objektif bilgilerin kaynağı Kur'an ve Sünnet'tir. Bu iki kaynak dikkate alınarak yapılacak yorumlar isabetli olacaktır. Aksi halde farklı ve yanıltıcı anlayışlar ortaya çıkabilecektir.

67 Bkz. Canan, İbrahim, *Peygamberimizin Tebliğ Metotları*, I, 260-261.